

გ ა ზ ე თ ი ლ ი რ ს			
თვე	მან.	კ.	მან.
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი მარტი

ოვერია

გაზიის დასაცავად და ვერო განცხადებამ დასაქვდაი უნდა მივაროინ თვიონ რედაქციას, კვიაში, დავჯლის ქუჩაზე, ვანსევის მეტროს პირდაპირ, თავ. გრუნინსკის სახ. ლუბში: წერა-თიხის ვადაცდელეულ საზოგადოების განცხადების, სადავად-აზნაურ ბანკის სახელში, სახელის ქუჩაზე.
თავი განცხადებას. ჩ. კულპურიე სტერიქონ რე. კაპუკი.

1877—1892 ს ა ზ ე ლ ი ტ ი კ ა და ს ა ლ ი ტ ი კ რ ა ტ ი ყ რ ა ვ ა ზ ე თ ი 1877—1892

ქართული საზოგადოება თანამართლებს
„ჩანები“
(მიხეილის ქუჩაზე, მუშაილის გვერდით, „სტრენაში“)
კვირის, 3 მინის,
ქართულ ატრიტებისაგან
ბან ნებაიგობის
მოთავეობით
წარმოდგენილი იქნება:
I
მესამე მოქმედება ა. ცაგარლის დრამად

მ ა თ ა ი კ რ
II
პირველად ახალი ვოდეილი
იჭვიანი
I მოქ. რ. ერისთავისა.
III
ლილი ლიპარსიძისა
ორმადის, 4 მინის,
წარმოდგენილი იქნება:

მ უ ნ წ ი
კომ. 2 მოქ. გ. ერისთავისა
II
ა ი ნ ბ ა ზ ი
ანუ
პრიკაშივი შეაუში
მოთამაშენი: ქანნი ნებიერიძისა, გურგენიძისა; ბანნი აბაშიძე, ნებიერიძე, ადამიძე, თამაშვილი და სხვ.

ფალეტონი
ამა-პაპათა ოსდა
(საბარგში)
ის, რაც უნდა გიამბოთ, ღიბანაი მოხდა. ამ ამბის შემდეგ კარგა დრო გავიდა, ყველა ამის მომწიფონი მოქმედებდა. ეს ამბავი მხოლოდ სოფ. რ...-ის ამხსნა, მეზინან რომელსამე მოხუცს თან არ გაკვებდა ამიტომ მკითხველს მუდგის ისე ვეგამბო, როგორც თვით მე შევეტყე და როგორც ნამდვილად მომხდარა.

I
შემთხვევით თუ ჩვენს მშვენიერს სრულს ეწვევით და ფრუშის მთებში გაეგზავნათ, ნუ იტყვიან და ნუცე წარმოდგენთ, რომ აქ დიდი ახალი თავისი თვალ-აუწყებელი და მოტრეტელის თემით ნახათ. არა, აქ არც ერთი, არც ვნახეთ შეგზავნებთა. ფრუშის მთები ღერებთა და სვეტეული შეკვებნა.
ფრუშის მთები მორცხვ დედაკაცს, კეთილს დედის მოვალეობით. მთელი მთის კალთები შეფენილია კურთხეულის ვაზით, რომელიც ასარტომებს თავის საყვარელს შვილებს—სერბებს. შვილებმა დიდის ზრუნვა იმიოთი გამოიჩინეს, რომ იმის კალთები

ადგილების ფასი:
1 წყება—1 მ. და 50 კ., 2 და 3—1 მ. და 20 კ., 4, 5, 6 და 7—1 მ., 8, 9, 10 და 11—60 კან., 12, 13 და 14—40 კ., ფესვად ფგამა—20 კ. დასაწყისა 9 სსათზე.
ადმინისტრატორი ა. ნებიერიძე, რეჟისორი ვ. აბაშიძე.
შემდეგი წარმოდგენა იქნება სუთმადის, 7 მინის.

ბამოვიდა და ისხილდა
„წერა-თიხის საზოგადოებისა“ და ქართული ამბანავობის წიგნის მალაზიგობა:
„ახალი ანბანი“
ვლ. ბანიშვილისა.
1) „ან“, წერა-თიხა. 10 კ.
2) „ბან“, წერილ-წერილი ლექსები 10 კ.
3) „გან“, პატარ-პატარა ამბები. 10 კ.
4) „ღონ“, პატარ-პატარა ამბები. 10 კ.
5) „ენ“, გასართობი. 10 კ.

გამოვიდა ისეილება „წერა-თიხის საზოგადოებისა“ და „ქართველთა ამბანავობის“ წიგნის მალაზიგობა:
ათაბაგენი
ამა და ალაზდა
ამიო საბარათლი,
წ. ურბნელისა
ფასი ათი მარტი (50 კან.)
(ნ—4)

თოთხმეტის უმშვენიერესის მონასტრით შემაქეს.
ამ მშვენიერს სრემში თავისი კეკლუცის თავიუღსავით შემეკულ ფრუშის მთებში მდებარეობს სოფელ რ... ამ სოფელში შევიდეთ. ვინც თან განმარტება, სოფლის შუაგულს მდგომ სახლში შევიყვან. მხოლოდ ჩუმად, ფეხის წვერებით შევიდეთ ოთახში. ჩუმად... ჩუმად... ავიდმუყუს სძინავს. ეს-ეს არის მიღული თვალები. შეწეწეხებულს, დაუძლურებულს ბრბა მოხუცს დაუოქონია ავადმყოფ ქალის საწოლთან და ხელ-გაყვარობით ლოცულობს... ნუ შევეუშლით ლოცვის მოხუცის გვერდით გულ-ხელ-დაკრეფილი სახლსავე ახოვანი, მშვენიერის ახალი ემწიფილი კაცი სდგას და ავადმყოფს ისეთის თვალთა დასტკერის, თითქოს თავისი მხსნელი ანგელოზიოთ.
ბრმა მოხუცი უროშ ბრანკოიბი სოფ. რ...-ს სამრველოს მღვდელია. ავტრ ორმოც-და-ათი წელიწადია, რაც მ. უროშის სოფელს ემსახურება. სოფელს თავისი ყოველ კეთილი მწყემსი უყვარს და დიდად პატრეს სცემს... განა სოფელში ისეთი ვინც უმოაბოგებოდა, რომ მამა ავანშან მონათლული, ან ჯვარ-დაწერილი არა ყოფილიყო?..

ახალი ამბავი
* * * ახალქალაქის მარბის უფროსი დეპუტე ატომინებს ტფილისის გუბერნატორს, რომ მოდიდებულმა მტკვარს ხილები დაახიანა, რის გამოც ფოსტის მისვლა-მოსვლა ახალქალაქიდან ქ. ახალციხემდე შესწყდაო.
* * * ტფილისის რეალურს სასწავლებელში მისაღები ვეზმენები მიონში დაიწყება შემდეგის რიგით: 20 მაისს საღმთო წერილი, 21, 22, 23 და 26 მაისს რუსული ენა, 27, 28, 30 მაისს არითმეტიკა. გეზმენები ყოველთვის დილის 9 საათზე დაიწყება, ხოლო 21 და 30 მაისს 12 საათზე. I კლასში მიღების თხოვნის მიცემა შეიძლება დირექტორთან ყოველ დღე, კვირა უკმეებს გარდა, 20 მაისამდე. თხოვნასთან დართული უნდა იყო წლოვანებისა და სამკურნალო მოწმობა და საფორტაგოთი სურათი მისაღები ემწიფილისა. პირველ კლასში მისაღები ემწიფილის მოთხოვნები: ა) წლოვანება 10—13 წლისა, ბ) კონდა უმთავრესის ლოცვებისა და მოთხრობებისა ძველისა და ახლის აღმუქმდგან, გ) რუსული კითხვა და წერა კანახით, რამდენიმე ლექსი და რუსული საეკლესიო კითხვა და დ) კონდა 4 საარითმეტიკო მოქმედებისა.

* * * 1891 წელს 2 ივნისს ქალაქის საბჭომ გამოაცხადა სურვილი დიდებულსა და ნათელულს შუა ცხენის რკინის გზა გაყვანის შესახებ. ბელგიის უსახელო საზოგადოებამ ამაზედ

ამ ერთის წლის წინად მამა უროშის უბენდირესი მამა იყო და ისიც თავისი სესე ემადლიერებოდა კიდევ. ჯანზედაც კარგად იყო და გულთით მზიარული ამავად შეპყრებდა ქვეყნიერობას. ერთი-ერთმანზედ მომდევარი ხუთი დავაქაქებელი შეიღლი მამა უროშს გარს დასტრიალებდნენ და უტროსი ქალიშვილი ეიღოსავა გაუფურქნებ ვარდახეილი ხუთის მხს შორის ნებიერად იზრდებოდა. მამა უროშს შეპყრებდა თავისი დავაქაქებელი შვილებს, უმშვენიერესს ვიღოსავს, და თითო-ერთი ხანდახან დაპარადა თავისი ბედნიერებისა. ეჭვი ამ ბედნიერების ხანგაგებობისა მამა უროშს მაშინ ეღიმიებოდა ხოლმე, როცა მოაგონებოდა ის სისხლით მორწყული მინდორი, სადაც ათასობით სერბების შვილები დახიზონენ და თავიანთი საშეგუთ თან წაიღეს. მოგონებდა ხოლმე თავისი მამა-პაპის, უბედურს ვეუსს, და მწარედ ამოიკრებდა.
—განა შეიძლება-თი, რომ ბედნიერი ვიყო? არა, ეს სიზმარია და ვიო, როცა სიზმარი ვაპყრება...

ასე პოქროდა მამა უროშ... წიგნი-კლავის დრის ხშირად ავანკადებოდა ხოლმე... გულზედ ლოდით რაღაც მოაწებებდა, თითქოს

უპასუხა საბჭოს, რომ ვე რკინის გზა ეტვის ნაწილისაგან შესდგება და ამიტომ ჩვენ ჯერ ერთს ტრუს ვავაყვით დიდებულად ტფილისის რკინის გზის სადგურამდე, დანარჩენ შტოების გაყვანებას-თი შემდეგ შევედგებითო. ქალაქის საბჭო ამაზედ არ დასთანხმდა და განზრახვა აქვს დიდებულსა და ნათელულს შუა რკინის გზის გაყვანის ნება მისცეს ავტოლის ქუჩის რკინის გზის პატრონს.

* * * ამიერ-კავკასიის რკინის გზის მმართველმა ცირკულარო გამოცხად, რომელიც ძალითა: 1) რკინის გზის სამსახურში შესულის მსურველთ ყველას უნდა აეცრას ყვავილი, ვისაც ემწიფილობას არა აქვს ატროლი და 2) რკინის გზის სამსახურში მყოფთა: ვისაც ყვავილი არა აქვთ ატროლი, უსათუოდ უნდა აეცრათ და ვინც, ამაზედ არ დასთანხმდება, სამსახურიდან იქნება დათხოვნილი.
* * * ოგერის საქმე ცუდად მიღის ტფილისში. ავტრ უკვე რამდენიმე წელიწადენასა პარათაეს ტფილისში საბაბერო დასი, მაგრამ ხოლმე ვერაფრით ვერ მოუზინია. გულმ-წინ ცოტა უფრო ბლომად დაესწრო საზოგადოება „აიღას“ წარმოდგენას. ამის გამო დღეს საბაბერო დასი უყანა, ენელს წარმოდგენასა პარათაეს. სეზონი „პუშკინის“ ბაღში ოპერეტებისა მამის იწყება.

* * * ხელა, ამ თთვის ოპო, საიმვე რატორო კავკასიის საწარმოლო საზოგადოების მორიგი კრება ექნება. ამის კრებანზედ ოთხი მკურნალი: ლუნევიკი, ვართანოვი, ვესკრენსკი და

ლიონს არ იყოს ღვთის მიმართ ლოცვა-ვედრებისაო. ხშირად წმიდა ზიარების, როგორც დიდი სიძლიერე, გულის ცახსახით ძლიერს მიიღებდა ხოლმე. მერე რად მოსიღოდა ასე მამა უროშს, თითონაც არ იცოდა. განა ემწიფილობის გატყვასა და გაყვანებულ უძლიერესი კოდა-და რამე ქვეყანაზედ?..

განა ადელი ასატანი ერთის წლის განმავლობაში ხუთის კუბოს დაქვარა? აბა ვინ შესძლებს ერთ წელს სათი შვილი და მამარბის და იმათი სხეულიდან შინ ცოცხალი დაბარუნდეს? მამა უროშმა ხუთი შვილი მიბარა მიწას. მწარედ მოიტარა მოხუცმა ოთხი შვილი და იმათი ერთ-ერთი თვალის სინათლე დაპარგა. ოთხმა სამარემ იმის თვალებს შაქვი სუღარა გადააფარა. უბედურმა მამამ მხებუთ შვილის საფავი ვეღარ ნახა, ვეღარ მოიტარა უკანასკნელი ვაჟი ან განა-ლა მოეგებებოდა ცრემლი? რა-თი ადამიანს უბედურმა ეწევა, ძველად შორადება თვალდან?

მხებუთ შვილი რომ დასაფულავის ხელ-და-ხელ მოჰყავდა. საწინელი, კოპიარული წიგნის მოდიოდა. სოფლის ხევი წვიმისაგან საშინლად ადიდებულყო და გაგიტებული

მარტი რევერატებს წიკითხავენ სხვა-და-სხვა სამკურნალო საგნის შესახებ.
* * * კვირიდან მუშაილის მხლობელს ბაღში, რომელსაც სტრელნა ეწოდება, ქართული საზოგადოებრივი წარმოდგენები დაიწყება ბ-ნ ნებიერიძის მოთავეობით.

* * * კვირას, 3 მაისს, ემიიანში დაიწყება სომეხთა კათალიკოსის არჩევანები. პირველად არჩეული იქნება ოთხი კანდიდატი, შემდეგ ამათგან ორს ამოარჩვენ და წარადგენენ დასატიკებლად.

* * * ამ უკანასკნელს დროს კავკასიის ოლქის მასწავლებლის უფლება მიეცათ: გამწაზებში გერმანულენის მასწავლებლობა პრუსიის ქვეშევრდომს ფ. ფ. შულტინს, სეგო, პირველ-დაწყებით სკოლის მასწავლებლობა—ვერა ფისფოიასს, სასოფლო პირველ-დაწყებით სკოლის მასწავლებლობა—ანასტასია ქისტოშვილს. სტავროპოლის გიმნაზიის დირექტორისაგან პირველ-დაწყებით სკოლების მასწავლებლობის უფლება მიეცათ: ალექსანდრა ტიმათევისასს, ალექსანდრა სოროკინას, ნინა ნესეტრსკიას, ბარბარე კოტილოვსკიას და ეკატერინე ანენიკოვისას.

* * * ამას წინად გაზეთები იუწყებოდნენ, რომ საზაზო ადმინისტრაციის შუამდგომლობა საგუბერნიო ადმინისტრაციის წინაშე, კიდევ ხუთასი თუმანი მოგვეცით კალასთან საბარძოლველადო. როგორც შევეტყევა, შეუწყნარებიათ ეს შუამდგო-

წყალი, თითქოს არც-მარე თან მოაქვს, საწინელის გრაციით მოიღობოდა.
ხევის პატარა ხილზედ წყლის ტალირე გადდიოდა. მიმავალი ხილი მშვილობით ვიარებს. ვიღოსავამ შესდგა ვეხი თუ არა ხილზედ... საწინელი კოდავა ქვეყანაზედ სამშობლის გაუღდა... მაგრამ ვიო, როცა მთელა უღანაშულო, უმწარადამიანი იხლის ხევის კოდავანაშულის მოხუცი უროში საცოდავად ჰბოდაო:

— ჩემო უკანასკნელი იმელო, ჩემო ვიღოსავა, სად, სად წახვედი! ვიღოსავას მამის ხმა აღარ ესმოდა. წყლის გაგიტებულმა ზვირთებმა გაიკაჯა და ძემებს გაჰყვა. მოკვდი, მოხუცო, შენც, რაღა გაქვს ამ ქვეყანად საიმელო? მოხუცი უფარბო-ბუნად დავეო. როგორ და ვინ მოიკვანდა მოხუცი სახლში, არაფერი გაუგია. მამა უროშმა, ცოტა რომ იგრანა მოვიდა, საწინელი ტკივილი იგრანა... მინც ხმა—ამოუღებლები იწვა და ხანდახან წამოაახებდა ხოლმე:
—ღმერთო მიმიღე მე ცოლდი-ლია...
ვღოსავა შთანთქა წყლის ტალღამ. უბედურმა მთელად დაჰკარგა მიედი

მოლოა და ტვილისის მარის უფროსს უკვე მოსვლია ეს ფული ამ საქმისთვის.

* ვაშლიანის სოფლის საზოგადოებაში სხილ-ფხვს საქონელს თურქული გამოჩენია. აპრილის თვის განმავლობაში ამ საზოგადოების მოვ. პირბალოში თურქული 95 სულს საქონელს გასწვნია, ამასში 30 დღესაც ავად არის. ვაშლიანში 45 განხარა ავად, 15 კი დღე ავად არის; ლუბანში 30 სულა ავად და ერთსში—4 სული.

* ტვილისის მარის სოფ. დიდ-თინეთში ყველი მიწინააღმდეგეა. აპრილის უკანასკნელს რიცხვებში ამ ალაგას ყველისაგან უკვე გარდაცვილია ექვსი სული და ექვსი კი ამ ეამად გადაღებულია. ფიცხელი რამ ღონისძიება უნდა იქნას ხმარებული, თორემ ეს სენი მთელს სოფელს მოედება.

* სარწმუნო წყაროდან უკატობინებენ, რომ გამოჩენილი ყუჩაჩი ვარდან ხეთაგური ერთის თავის ამხანაგით იმალბა რაქის მარის სახლკრებზედ. ავადყოფილისაგან გარდაცვილია სრულიად განთავისუფლებულია.

* ცხისკვადი: თბითვენი აქ აბორებენ დიდ წარმოდგენას, რომლის შემოსავლიც მოხმარდება პატარა-ლაზის ხილს. წარმოდგენის შემდეგ იქნება ვახში.

* სოფ. ბათუკა (კვეციის მხ.): 23 აპრილს ბათაყის სოფლის ეკლესიის დღეობა იყო; ამ დღეს აქ სოფელს ჩვეულებისამებრ სატვიფანე ქაიდათი. საღმრთოში შეტვიფანე ქაიდათი ორმა ნახებარმა ოსმა დაუწყეს ერთმანეთს აურხაური და კოტა ხანს უკან ხანჯლებიც იმეზღეს. ხანჯლებით ორივემ ერთმანეთი მიიმედ დასჭრა. მათი მოჩვენა სათაურო.

* სოფ. სოჭუბაჯ (კვეციის მხ.): 25 აპრილს ხუდუბაჯში მცხო-

ვრებთ, თემრიყო თეთირბაზოვს და სხანჯერიალდარცს, მოუვიდათ ჩხუბი წისქვილის სათავზედ. სხანჯერიალდარცს თავისი შვილი მიეშვევა, ჯერ ბარი დასცეს თავში თემრიყო თეთირბაზოვს და წაეპოკოს, შემდეგ მისდგენ ორივენი. მამა ბ შვილი, დაუშინეს ბარი და ბარის პირით რამდენაგნე მიიმედ დასჭრეს.

* სოხუმიდან გეგურენ: ხუთშაბათს, ამ აპრილის 9, როგორც თქვენს განხეთქილი იყო მოხსენებული, სახარებლობად ქართულთა შორის წერათიხის გამავრცელებელ საზოგადოებასა და აჭურ მთიულთათვის დაარსებულ სსწავლებლისა (Сухумская горская школа) სტენის მოყვარეთაგან, ნ. ი. ალექსი-შესხიშვილის თაოსნობით, გამართულ შეხვეწაში წარმოდგენა ქართულად და რუსულად. ქართულად წარმოდგენის ბანუნდუკიანის კომედია — „პეკო“, ხოლო რუსულად „Путешественникъ и путешественница“. წინდა შემოსავლი დარჩა 120 მ. ნ. კ. (თორმეტი თუნიდა და ერთი შაური) (ბილეთები და აფიშები გავიდა 152 მან. და 10 კაპ.; ხარჯი გახლდათ 32 მ. და 5 კ.). აქედამ მოყვარეთაგან ერთ-ხმად გარდაწყვეტილი იქნა, რათა ათა თუნიდა და 5 კ. გადიდოს სასარგებლოდ ქართულთა შორის წერათიხის გამავრცელებლის საზოგადოებისა; ორი თუნიდა ხმარდება ბანუნდუკიანის ხეობისნებულ სკოლისს. ეს ათა თუნიდა და 5 კაპ. იგზავნება ივერისა რედაქციისა და მთიულეთისამებრ ვარდასამიხანდ. ამ წარმოდგენაში მიიღეს მონაწილეობა: ქობულაძეებმა: ნ. ი. ბერძენიძისმა; მ. ი. ვილისმა; მ. ი. ჩივაჭიძისმა; ბაქურებმა: გულუბანი, ქალღმმა (ფსევდონიმი); ფრანგულთაგან, გრეგორიუმ, ადამიად და ჯანაშიამ. გულითადს მადლობას უძღვნით როგორც ამ პატივცემულთა, აგრეთვე თ. კ. ნ. ერისთავს, მამულიაშვილს, ს. ნ. მეტეჯას, ე. ს. ცაიკაშვილს, კ. მკვათარას, კ. ტყავაძეს, მ. თაღურას, მ. თურქი-

ას და მათა გორჩიძემებს, რომელთაც იყისრს გაყუდა ბილეთებისათვის ნაცნობთა შორის.

* საიხანდა: სიღნაღიდან სწერენ გავსეს „Кавказъ“-ს, რომ ამ დღეებში სოფ. ბაქურციხესა და იმის ახლო-მახლო სტეფა მოვიდა და ზარალი 7,000 მანეთზედ მეტიდა.

* გაზთი „Нов. Обоз.“ ამბობს, რომ ყანდღილზედ დასახლებულნი იქნებინან: ეპისკოპოსი ხრიმიანი, მათეის იზბრლიანი, კათალიკოსის უწინდელი მოადგილე, და არისტაკეს უწინდელი.

მთავრობის ბანაარზულაფანი

დასოხილად იქნას სამსახურდგან ქალაქ ნასიქსის: სოტარაფისა მელიქოვი.

წარძილი

ქეთაისის განყოფილებას: კავკასიის სამხრეთ-აღმოსავლეთის საზოგადოებისს.

ქუთაისში დაბეჭდა ცალეე ფურცულად „მოკლე დასრუტა ვახსი მამის და წაგნას წამლობაზედ“... ამ სათაურის ქვეშედა ფურცელი გვიწერს: „ეს დაბრეგება დაბეჭდა ქუთაისის სამეურნეო საზოგადოების თხოვნით მუყუდისა“ რედაქციისაგან ორი თასი ცალი ხალხში უფროდ დასარგებლოდა“. ცხადია, რომ ეს დარგება მეტის ნდობის ღირსია მას შემდეგ, რაკ ის სამეურნეო საზოგადოების სახელი თავშივე უხსი. მიუხედავად ამისა, შინაარსი ამ „დარგებისა“ ძალიანებურად ექვემ ვავადებს და გვაფიქრებინებს, ვი თუ სამეურნეო საზოგადოების მკონდ წევრთაგან ეს დარგება არ შეუმოწმებია და მის შემდგენს-კი ვენახის წამლობის მეფერი არა სცოდნა-რაო. ეს ეჭვი დამებადა პირველად თითონ დარგებისაგან შიდა და შიგ თავის თავისაგან უარყოფდა. იქ ერთის აღდგოს სწერია: „წამალი შესდგენა 12 ორ ბათიანი

ჩაფი წყლისაგან, ათ გირვანქა შაბაინისაგან და 5 გირვანქა კირისაგან“. ამ სხსას (რეცეტს) დარგებები ქვევით თითონვე ჰოლატობს. იგი სწერს: „სამალი აგრ უნდა შეაზიარა: პატარა სპილენძის ქვებში გაათხეთ წყალი და შიგ ჩაყარეთ ათი გირვანქა შაბაინი ვახსნულად; გარდაცხად თუ არა შაბაინი, ქვები გადმოტოვო, ვაცოეთ და მერე დაასხით მოქვაში ან სხვა რაიმე ქურკელში, რომელშიაც წინდაწინვე მოკავებული უნდა იყოს თხუთმეტობა ჩაფი ცივი წყალი“... ზვეთი ნაღებები თორმეტი ჩაფი აქ თხუთმეტად გაღვიცა და თუ შაბაინის და კირის ვახსნულ წყალში ვინავარიშებთ, თექვსმეტი ჩაფი შესდგება. ცოტა კიდევ ქვეთი „დარგება“ სწერს: „ერთი ქვევა ვენახს დასჭრა, დაახლოებით რომ ესთქეთ, თითმეტე ჩაფი წყალი, თორმეტი გირვანქა შაბაინი და ექვსი გირვანქა კირი“. ამ ნათქვამში წამლის ნაწილების პროპორცია პირველად თქმულს ეთანხმება, მაგრამ წამლის შემადგენელ სულ სხვა ზომა იყო მოყვანილი: ასეთი არც-დარგება ჩვენს გამოუცდლობას რომ დაემატება, კარგი, რასაკვირველია, არა გამოვა-რას. მეორეც თითონ თავის თავს რომ არ ეწინააღმდეგებოდეს ამ „დარგების“ რეცეტით, მინც ძნელი დასარგებლობა, რომ ის შემუდგარი იყო იყოს. 12 ჩაფი წყალი, 10 გირვანქა შაბაინი და ხუთი გირვანქა კირი. ამ ანგარიშით, წყალი და უფრო კირი ცოტა არის ნახარში ათ გირვანქა შაბაინის შესახებულად იმ წამლის შესადგენად, რომელსაც ბორდლის ფუფაჰეიან (Bouillie bordelaise). არის ბროშოურა: „Краткое практическое наставление при бдъении виноградника отъ болъзни „peronospora viticola“ — мильдио. Составилъ агрономъ Министерства Государственныхъ имуществъ В. Д. Ивановъ. Тифлисъ. 1889 г.“ ამ ბროშოურაში შესადგენად ბორდლის წყენისა ნახებენბა 2 კილოგრამი

(4/5 გირვ.) შაბაინი და 2-3 კილოგრამი (4/5-7/10 გირვ.) ქვარი ას ლიტრი. (8,5 ვერდი) წყალზედ. ამ ანგარიშით, თუ ასი ლიტრი 8 1/10 ვერდისა შეადგენს, თითოეული ვერდო 12 ლიტრას შეიცავს, ესე იგი ლიტრი ჩარეკიანი ბოთლის ზომა ყოფილა, რომელსაც ორ ბათიანი ჩაფი 16 შეიცავს. თუ ასი ლიტრი, ანუ ასი ჩარეკი წყალი შევახვებს 4/5 გირვანქა შაბაინს, ერთ გირვანქა შაბაინაზედ მიღოს 21 ბოთლიმდენი წყალი. „დარგების“ რეცეტით-კი გირვანქა შაბაინაზედ მიღოს 19 1/5 ჩარეკი წყალი. უფრო მეტს განსხვავებას წარმოადგენს კირის რაოდენობა პირველისა და მეორე რეცეტით. ქუთათური „დარგება“ ერთ გირვანქა შაბაინის ნახევარ გირვანქა კირს ამატებს, ბენი ინანოვი, სახელმწიფო ქონებათა აგრონომი-კი, ერთ გირვანქა შაბაინს გირვანქა ნახევარმდენი კირს ანდომებს ცხადია, რომ განსხვავება დიდა და გავლენაც სხვადასხვა უნდა ჰქონდეს პირველ და მეორე ვერდს მომადგებულ წამლის გამოცდობებსა და იმეტიცა მე, რომ ბ-ნ ინანოვის დარგება უფრო შემუდგარია ამ შემთხვევაში. უფრო მეტად შემთხვევა მეწამლა ორის ვენახისათვის სოფ. გუბუჩა და გონა-ჯინახისში; წამალი, ბორდლის წყენი, შვევაზე ინანოვის დარგებისამებრ. ვენახმა ერთად მოიხილნა წამლობა. ჩვენთვის უწამლეს სხვებმა თავიანთ ვენახებს კორ ნაკლებ წამლით, მაგრამ იმათ ვენახებს ჩვეულებრივად დასცვიდა ფოთლოთ, თუ-მცა წამლობას მეცა და ისინიც ერთ დროს შევედებით რ სხვა გარემოებათ თითქმის ერთად იგივე იყო ჩვენთვის გარდა წამლის მომადგენისა. წელს კუბ-გუბის გამსესებელი-შემხდებელი ახანაგობის საზოგადო კრების ვალაწყვეტილობით ვალდა მარჯეს მე და ზოგად ვაგებობის ამ ახანაგობისს ვითავითა წამლობა ამხანაგობათა ორ-ასზედ მეტის ვენახისა. ამისთვის უმოჩრილესად ესთხოვ ქუთათური განყოფილებას კავკასიის სამეურნეო საზოგადოებისა გვიბრძანოს: მაქს თუ არა

და ხელმეტი ვაშლა, თითქმის სასიკვდილოდ მოემხადო. იმის ბროლის, დასუსტებულს მკერდში გული საწმინდის სისწრავეთ ადიდდ-ჩაილიდა. ვილსავის წელზედ ვილცამ ხელი მოხვია... მახლობელ სოფ. ნ... მცხოვრები ახალგაზდა სტეფანე ბოროციხი ახლო-მახლო სოფლებში განაქველი იყო საუკეთესო მკურნალი. სტეფანე შემთხვევით გზად მიდიოდა, როცა ვილსავი ჩავარდა წყალში. ქმშვილი კაცი საჩქაროდ გადავირა წყალში... წყლის ორსავე მხარეს თავ-მოყრილია ხალხმა ერთ-ხმად დაიძახეს: — საწყალი... რა კარგი ვეჯაკო იყო! ასე შენს დედას! რაზედ ილუპავს თავს...

სტეფანე არავის უგდებდა ყურს. მედგარს ტალღებს გაბეჯვით შეეკიდა, წამოწეოა ვილსავის და თავის დახმამხანაგებულ ნაპირს გამოვიდა... ხალხის ვაგნს მახლისაგან ყურთა სენმა აღარ იყო. ვილსავა ცოტა არ იყოს მობრუნდა, ხარბდა ამოისრუნქა და ნახად შეხედა თავის მხსნელს, რომლის მკერდზედც იყო მიყრდნობილი. სტეფანემ ვილსავის თაველში სიხარულზედ მომეტებული ნაღველი ამოიკითხა! მაგრამ რა დროს დადრზულ იყო ფი-

ქრი ახალგაზდათ, თითქმის განგებ, ვითად ამოიბრძეს... ვილსავის გული შეუწყუნდა, სტეფანემ ხელში აუკანალი მიიყვანა სახლში, ჩააწვინა ლოგინში და თავის გულში გადასწვკიტა: ყოველს ღონეს ვიღობე, ასე რომ ყოველდ მშვენიერი ვილსავა გაუფრთხილავად, ასე უფროოდ არ გამოეხიზოვას წუთი-სოფელსაო.

ვილსავა სტეფანემ იმ ოთახში დააწვინა, სადაც ამის დაწვეებისათაზედ შევიდა. ფანჯრის ფარდები ჩამოშვებულია. ფანჯრებში მარაგები ყვავილი სდგას. ყვავილების მშვენიერის სუნით მოვიწვლია ოთახი. ავად-მყოფის მახლობლად წამლები აწყვიო. მოხუცი მამა მხურავად ელოცულობს... ახალგაზდა სტეფანეს გული იმედილ უტყნს და გაუცოცკებით დაპურებს წყნარად მიინარე ვილსავას. ვისი ლოცვა-ვედრება უფრო ეკურნება საბოუნად ავადმყოფს? მხოლოდ ქვეყნად-კი ამოიფხვარას საშინელი ცოლად, რომელიც უღანაშულოსაც-კი ედება ბრალად.

II

სტეფანე მთლად გამოიკვილა, თითქმის წყავის და სიკვდილს თავისი ბედი, თავისი სიკაცხელე წაართვია. დღეს სტეფანეს გული აღარ ემობრჩილებოდა. იმის გულში ვილსავ-

ვამ თავისი ალაგი დაიჭრა... სტეფანე ვადაცოცკებით აღდგებდა თავის ავადმყოფს და მოუთმენებლად ელოდდა იმ წამს, როდესაც ვილსავა შეიძლებდა და იმევე თვითონ შეხედავდა, როგორც იქ... წყლის პირას, ვილსავის სიციხე არა მწელიდებოდა. სიციხე საწყალი საშინლად ჰქვენსდა, მხოლოდ, თითქმის სიკვდილს ემტისო. სტეფანე ყოველდღით ახლდებოდა თავის საფლადგან მოდიოდა ბორცვ და მივლს დღეს ავადმყოფთან ატრებდა. ვაზზედ მშვენიერს ყვავილების კონას შეჭკავდა ხოლმე და ავადმყოფთან მოჰქონდა. დღეს სტეფანე ძლიერ ადრე მოვიდა. მოხუცი მამა ფხვრედ დაძახდა.

— პატივცემული მამა! უთხრა მოხუცს სტეფანემ და ხელზედ ემთხია: მთელი ღამე უძლიოდ ვავატარებ. მე უფრო კუდად ვგრძობ ჩემს თავს, ვიდრე ჩვენი ძვირფასი ავად-მყოფი. თუცა თქვენ ვერ გაპკურნებთ ჩემს ავადმყოფობას, მინც ცოტად იქნება გულს მომეშოს, თუცა ვიქ ხანს ჩემს ამავს მოისმენო. — მითხრა, შვილო, დღეს ხუთის შვილის მაგიერი შენა მუცხვება. განებამ გამოიმგზავნა შენი თავი ჩემის საყვარელ ქალის მხსნლად. — მამავ! ბავშვსავით სულ-წასული

და ლაჩარი არა ვარ, ტრემლი და ოხვრა ჩემი საქმე არ არის. ძლიერი, დიდი უბედურება რამ უნდა იყოს, რომ მე ხელე დაბროს. მინც დღე არსა და ტრილის სიკვდილს ვარჩევ ყოველთვის. მე სერბიულად ვარ აღზრდილი და გულის-თქმის ნებას არ მივცემ, რომ გამბატონდეს მარგამ... მაგრამ მეც არ ვიცი, თუ ასე რამ დამალოჩრა მას შემდეგ, რაც მეც და ჩემთან ერთად ვილსავაც სიკვდილს გადავრთოდ. გული აღარ მემორჩილება, თითქმის მე აღარ მეუთენოდეს. დელოზრდი, გულის თქმამ დამიზინავა. ახრი, განმეცა-კი აღარ მემორჩილებია... ახლა მე-კი არა, გული და გონება გახდა ჩემი ბატონი, ჩემი ბრანძებელი და ვერძნობ მხოლოდ ერთს... ვგრძობ, რომ ვილსავას ვეგზავნავ: თელად და თუ-და ვცოცხლობ, იმიტომ-რომ ჩემს ვილსავას, ჩემს გულის მეფეს ვეთავსებ, ვესწახორა... საკმარისი იყო ვილსავის ვეგზავნავ: თელად, ამ გულისა და სულის სარკემ, ჩამახედა ვილსავას გულში... მას შემდეგ ვიკრავ ვგრძობ, რომ უფლისაგან ვცოცხლდე არ შემიძლებია. აი, ჩემი აღსარება, მამავ! ვილსავა კარვად ვახდებ, მე შრწამს ღმერთი, იმედიცა მაქვს, რომ ჩემსა და თქვენს ვედრე-

ბას შეისმენს... მოჩინება და საუკუნოდ დამეკუთვნება. სტეფანეს ლაჩარის დროს ავად-მყოფი ხანდახან ამოიკვირებულა ხოლმე. მამა უროში-კი უმულ-შეკრული და თავ-ჩაღწეული ყურს უგდებდა. სტეფანე ვარვდა და გულის ცახცახით ელოდდა მასუს. კარვად ხნის-ლოდისა შემდეგ... მოხუცმა შეზღულდ ხელი გადაისცა და ხმა ამოიკიო: — სდა ხარ, ჩემო შვილო! ახლო მოდი! ვერა გებდე და მინდა ხელი მინც არის მოკვირა. სტეფანე მიუახლოვდა: პო, ასე! ჩემთვის ისეთივე საყვარელი შვილი ხარ, როგორც ვილსავა. შენი ბედნიერება, მერე ვილსავასთან ერთად... ვანა ამასზედ მეტი სიხარული-და სანატრული მაგრამ... კარვად მომისმინე, რაც ვითხრა, და შენ თითონ მოიფიქრე შენი სული. მე მცხბიან უროში ბრანკოვისი. სტეფანე და გულით სერბიული ვარ, მაგრამ ჩემი ბედი, ჩემი შთამომავლობა ყოველთვის მინჯნებდა სინდისს და მაწყუბებდა. ან განა-კი ქვეყნად გამოამესტეობდა, მაგრამ ის ახრი, რომ ვუყუბის ცოლში მე სულ უბრალო ვარ-მეთქი, მახსენებდა და დღესაც მახსენებს, თუცა-კი ყოველი ჩემი ცდა ის-ღა

მე წინააღმდეგე უფლება დავუქმუნო ჩემს გამოცდილებას და მან ინანოების დარჩენას და უარყო. მწიქანის რედაქციის მიერ დაბეჭდილი „დარბაზი“ა?!

5. წერეთელი

რუსეთი

ჩენის გაზეთის გუშინდელ ნომერში (რუსეთი) მოხსენიებული გვერდები ვისლის მხრიდან ხალხის გადასახლების ამბავი უცხო სახელმწიფოებში. ნათქვამი იყო სხვათა შორის, სოფელი არ მოიპოვება, რომ რამდენიმე ოჯახიანი კაცი არ აყვის იქიდან გადასახლებულია.

სამწუხაროდ, ეს ამბავი ახალი ამბავი არ არის. იმ უკანასკნელ დროს არა ერთხელ უწყობდა გაზეთებში ვისლის მხრიდან ხალხის აყრის და სხვა ქვეყნებში წასვლის თარბაზად. 1890 წელსაც ამავე საგნის შესახებ მრავალი რამ იწერებოდა. სხვათა შორის გაზეთები იუწყებოდნენ, ისე დღე არ გაივლიდა, რომ რამდენიმე ასი კაცი არ გადაიარა ხალხის გადასახლებად; თუმცა ქვეყანაში გადასახლებულად; თუმცა საზღვრის დარღვევა უბიზოდ აღედგინეს უკრის, მაგრამ ვერას ხდებოდა. სამდღეობაში ბევრს უქადავებდა ხალხს, ნუ იყრებიოთ, ვაპარულენასაც იჭერდნენ და უკანვე მოჰყავდათ, მაგრამ მინც თავისს არ იშლიდა ხალხი და უცხოეთისაკენ მიეშურებოდა.

იმ დროს ხალხი დასახლებულადაც ბრახილიას და არგენტინის რესპუბლიკაში მიდიოდა. ბევრი პოეტი ბუნდნენ, თვით საზრეთ ამერიკის სახელმწიფოთა მთავრობანი იბრებდნენ და თავიანთი ქვეყანაში იწვევენ ხალხს ეკონომიკადანაო. მართლაც, ისინი ეკონომიკაში თავიანთს აგენტებს ჰგზავნიდნენ ხალხის გასაბრუნებლად და აგენტებიც თავის მხრივ ათას ტურებს და მართალს ჩასჩინებდნენ ხალხსა და ატყუებდნენ. გემების ვაჭრობებს

და სანავაზრო საზოგადოებათ პრემიები (ჯილდო) ეძლეოდათ, თუ მეტს ხალხს მიიზიდადნენ ამერიკაში. ამ გარემოებაში, რასაკვირვლია; ასე თუ ისე გააძლიერა გადასახლება ხალხისა ევროპიდან ამერიკაში. მაგალითად, ბელგიიდან არგენტინის რესპუბლიკაში 1887 წელს წინად სამის წლის განმავლობაში სულ 1,000 კაცი არ გადასახლებულა; 1887 წელს უკრად 4,283 კაცი გადასახლდა, ხოლო 1889 წელს 9,053 კაცი. საფრანგეთიდან ბრაზილიაში იმ დროებში ძლიერ ცოტა ხალხი მიდიოდა დასახლებულად, ხოლო 1888 წელს ერთი-ორად მეტი წავიდა წლებში და შედარებით და 1889 წელს ერთი სამად მეტი. დადგა 1890 წელიწადი და მშინ გადასახლებულთა რიცხვმა ერთი ათად იმატა. გერმანიიდან ბრაზილიაში 1889 წელს 1000 კაცი მეტი არ გადასახლებულა, ხოლო მეორე წელიწადს ორი ამდენი ხალხი გადასახლდა.

ასეთივე ამბავი მოხდა ვისლის მხარესაც. ვარშავის სასტატისტიკო კომიტეტმა ცნობანი შეკრიბა ჯერ მხოლოდ სუვალსის გუბერნიის შესახებ და ეს ცნობანი ძლიერ საყურადღებო რამ არის. ხსენებულის გუბერნიიდან 1887 წელს წინად 7 წლის განმავლობაში სულ 10,000 კაცი გადასახლდა; შემდეგ კი მარტო 1889 წელს 2,947, 1890 წელს—3,765 და 1891 წელს რვა თვის განმავლობაში 2,494 კაცი, ე. ი. პირველს წელიწადს ყოველს 1000 კაცი 4,283 გადასახლდა, მეორე წელიწადს—2,82 და მესამე წელიწადს—5,22.

ამ სახით, ხალხის აყრა და სხვა ქვეყნებში გადასახლება მარტო ვისლის მხარეში არ მოხდა. ამ გვარეუ ამბავი და მთავრობის მრავალს სხვა სახელმწიფოებსაც. რასაკვირვლია, საზრეთ ამერიკის სახელმწიფოთა მთავრობისა და მათის აგენტების უფაღვროდ არ დაჩრა და ავტ თუ ისე ამან გააძლიერა ხალხის გადასახლება, მაგრამ განა მარტო ეს ვარემოება უმთავრესი და დედა-

მიზეზი ხალხის აყრა-გადასახლებისათვის სამშობლოდან უკრის და უკრანობს ქვეყანაში? სრულიად არა. აგენტები ვერაფერს ვერ გაწყობენ, ბუნდნენ, თუ წინადაც არ ყოველი მომზადებული ხალხის შემოსენებულ გვარის მოძარაბისათვის. თურმე ამ ოთხის წლის წინადაც ხალხი ბლომად გადასახლებულა სუვალსის გუბერნიიდან. 1882—1888 წწ. ყოველ წელი ათასს კაცზედ მეტი წასულა იქიდან და თავი დაუბრუნდა სამშობლოსათვის. მეორეც, როგორც გუშინა გვექონდა მოხსენიებული, ხალხს ბრაზილია რომ მოჰპყრდა, ახლა ჩრდილო-ამერიკის შეერთებულ შტატებში მიიბრძვის, თუმცა იქ ხელს-კი არ უწყობენ გადასახლებულთა მიხედვით, არამედ სდევნიან კიდევ და უკანვე აბრუნებენ, რომ პოლიტიკატი, ლობიზი ხალხი არ გაგვირმავლდესო.

ყოველივე ეს იმის დამამტკიცებელი საბუთია, რომ მარტო აგენტებისა და უცხო სახელმწიფოთა მთავრობის ცდის საქმე არ არის ხალხის გადასახლების ამბავი და სხვა რამ დიდი მიზეზი უნდა იყოს ამ ამბისა. მართლაც, ვარშავის სასტატისტიკო კომიტეტის მიერ გამოკვლევა ამ მხრივ სუვალსის გუბერნიისა, რომლიდანაც უფრო მეტი ხალხი გადასახლდა, ბევრს სხვა უფრო ღილს მიზეზს გვიჩვენებს ამისას.

უმთავრესი მიზეზი ხალხის აყრისა და გადასახლებისა მამულიის ნაკლებობა და ან სრული უმამულიობაა. რაც უფრო მეტია სადმე უმამულია, ან მეტივე მამულიანი ხალხი, მით უფრო მეტი ჰმედას სამშობლოს თავის დაწებებას და უცხოეთში გადასახლებას, რაც პრუსიაში და დიდი გემამულიანი ალბრძინდნენ და რაც რომეტებულს ნარმული მცხოვრებულისას მამული გამოკვლათ ხელსდებენ, გადასახლებულთა რიცხვაც ძლიერ იმატა. აღმოვაჩინეთ პრაიონების წი, პოხანანსა და პომერანიაში, უფრო დიდი გემამულიანი არიან და სწორედ იქიდან აყრება

და სხვანაც მიდის დასახლებულად ყველაზე მეტი ხალხი. სწორედ ესევეა, ვარშავის სასტატისტიკო კომიტეტის პირითა და გამოკვლევით, მიზეზი აბოლოდგან ხალხის გადასახლებისაც. სუვალსის გუბერნიიდან გადასახლებულთა შორის 45, 9/10 უმამულია ხალხი. ამასთანვე გადასახლებულთა 5/10 მუშა-ხალხია.

ამას გარდა, სხვა მიზეზებიც აღმოჩნდა ხალხის გადასახლებისას. მაგალითად, მკითრ ნაყოფიერობა მამულის ხელს უწყობს ხალხის გადასახლებას, ხოლო კარგი მოსავლიანობა და ნაყოფიერობა მამულის პირიქით ასუსტებს გადასახლებას. მუშა ხალხისათვის მკითრ დღიური ფასი ხელს უწყობს გადასახლებას, ხოლო კარგი ფასი ხელს უშლის. ეს მიზეზები სულ წერილობანი მიზეზებია, უმთავრესი-კი, როგორც ზემოდა ვთქვით, უმამულიობა და მამულის ნაკლებობა და ვიდრე ეს მიზეზი მიზეზად დარჩება, არც ხალხის აყრა და გადასახლება მოისპობა, ვისლის მხარეში იქნება, თუ სხვაგან.

უცხოეთი

საშარანაში. გაზეთებმა უკვე მოიტანეს ცნობანი წარსულს კვირას მომხდარ საქალაქო არჩევნებისა. 359 უმთავრეს ქალაქიდან 204-ში არჩევნები ასე ჩატავდა დათვალა: 191 ქალაქს სარესპუბლიკო საქალები აქვს, 12-ში რეაქციონერებმა გაიმარჯვეს, ხოლო ერთგან (ნარმული) — სოციალისტებმა. 86 ქალაქის საქალები განსაკუთრებით მარტო რესპუბლიკელები იქმნენ არჩეულნი, ხოლო 105 ქალაქის საქალები რესპუბლიკელითა მხოლოდ უმრავლესობაა. 6 ქალაქის საქალებში მხოლოდ მარტო რეაქციონერები მოჰყვნენ, დანარჩენს 6 ქალაქში-კი მხოლოდ მათი უმრავლესობაა. რესპუბლიკელებმა ახლად შეიძინეს უმრავლესობა

მა 6 ქალაქის საქალებში, ხოლო რეაქციონერებმა მათ ვერც ერთი ქალაქი ვერ ჩამოაბრეს. ამას გარდა, იმედი აქვთ, რომ ხელ-მეორედ კენჭის ყრის შემდეგ ქალაქს ნანტაში უმრავლესობა რესპუბლიკელებს დარჩებათო. საზოგადოდ გაზეთები იუწყებიან, რომ რესპუბლიკელებმა გამარჯვება.

აუსტრი-ვენეცია. აუსტრიის რეინსტავა დიპლომატიკა სახელმწიფო ხარჯის შეწყობა-აყრების წესის შეცვლის პრეცედენსი. ფინანსთა მინისტრმა შეტინაბას სიტყვა წარმოთქვა და განაცხადა, ეს ახალი პროექტი უკლდ განზახულებას სრულიად არაფერს არ შეიცავს და სავნად ის-კი არ აქვს, რომ მომეტე ბული უფლი შესძინოს ხაზინას, არამედ ის, რომ ყველას თანაბრედ და ტოლად შეაწეროს და გააღებინოს ხარჯი. ხარჯი ამ პროექტის ძალით ახალ საყვანოში პირობათა და გარემოების მიხედვით გაეწეება და ამასთანვე ხარჯი ზოგს ისეთებსაც გამოსთავიანთ, რომელნიც აქამდე ან ძლიერ ცოტას იხდიდნენ და ან სრულიად თავისუფლნი იყვნენ ხარჯისაგანო.

მთლიანები გეროლიდი გაეკამათა ფინანსთა მინისტრს შეტინაბას ამ სიტყვის გამო, მაგრამ თვით პროექტის წინააღმდეგ არა უთქვამსრა, არამედ ის განაცხადა, რომ ჩეხებს არ შეუძლიანთ შეწყობა და დახმარება გაუწიონ აწინდელს მთავრობასო. გეროლდმა შემდეგითა სთქვა: ჩეხებს უფრო მეტი ხარჯი აქვთ შეწერილი აუსტრიის სხვა პროვინციებთან შედარებით და თქვენი საღიანსო პოლიტიკა ძარცვა-გლეჯიაო.

წერილი ამაგი

შეათვა შესოსკვა ქაინოტობას. ზღუკსწარდაშა, მალანს ახლას, კვლე-საში წაწავს დროს ერთის მისულეს!

იყო, რომ როგორმე ჩემის გვარისთვის სამარცხენო ჩირქი მომეშობებინა. ხუთივე შვილი შევფიცე, ეკონსტანტა სამშობლოსათვის, ღირსებულად ჰყავრობოდა და თუ მკორდერ რამე ვერძნოთ სამშობლოს მიმართ ვუკუბისებური, ცოცხალი არ დამნახვებოდნენ. ყოველს წაშს ჩემი და-თქმელი ეს-ლა იყო: სერბიელის უფილდესი ღირსება სამშობლოს სიყვარულია, რომელსაც უნდა ყოველივე კვირა ბედნიერება შესწიროს და ანაკვლოთ-მეყუი. უბედურთ არ დასკალდათ, თორემ დარწმუნებული ვიყენ, ჩემს ქალაქს არ შეარცხენდნენ. ვიღოვან დღეს (15-ის ივლისს) სულ უმცროსი, ვიღოსავა დაიბადა. მაგის დაბადებამ დედა ინაცვალა. დაბადებისთანავე მაგ შევს ჩაგზე-ში შევახვიეთ. ჩვეულებრივად არ გაჩნდა ქვეყნად ვიღოსავა... სწორედ რომ თითონაც არა ჩვეულებრივი მაგ შევი იყო. ოთხის წლისის ისე ქვეყნად ლაპარაკობდა, როგორც თხუთმეტის წლისს. ჰაბუეი. ჯერ არ მასხოვ ვიღოსავან ეტრინოსი. ტორლო-კი არა, თვალზედ კრემლო-კი არ შემიმჩნევიდა. მხოლოდ, როცა ვუკე ბრანკოვიჩის სურათს შეხვდებოდა, საშინლად შეკვივლებს ხოლმე, თითქოს ნემსები უჩხელიტესო. წინად,

არ ციკი-კი სად და ვისგან ისწავლა, ხშირად იცოდა კოსოვის ლალატის შეხედვად დაწერილ ლექსის სიმღერა. როცა-კი მღეროდა, სახე საშინლად უღონდებოდა, დიმილი და სიამოვნება სცილდებოდა და თვალები თითქოს ცრემლებით ეცხვებოდა. ამ დროს რომ ვეკითხებო: რა დადგებოდა, რამ დაგავლანო? ვიღოსავა მოკლედ გიბასუხებდა: წყველა, შეტენებდა მესმისო! ამ ერთის წლის წინად ჩემი უფროსი ვაჟი მილანი მეზობელ ქალზედ დაინიშნა. ახლად დანიშნული გახარებული და ნასიამოვნები დანიშნულისაგან მოდიოდა. ვიღოსავა ვარეთ დახვდა.

ჩემო საყვარლო ძაო, უთხრა ვიღოსავამ: იქნება ჰეორია, რომ ბედნიერი ხარ? განა ბრანკოვიჩს შეუძლიან ბედნიერი იყოს? ჩემო მილან, განა დღილი ცოცხალი სამშობლოს მალატი? განა მოღალატეთა შაამომავლობას შეუძლიან ბედნიერება და სიხარული? უთხრა ეს და გადაკოცნა ისე, როგორც უკანასკნელად მომაცდებდას კონიან. იმ დღესვე მილანი ავად გახდა და მეორედ დღეს გარდაიცვალა. არ გასულა ერთი კვირა, რომ ვიღოსავამ უკვე გამოიღვიძა და საშინლად ყვიროდა მორთოთ: „ვღაიყო,

ჩემო ძაო ვღაიყო, სად, სადა ხარ? რამდენი, რა საზარათო უღანა-სეულია, როცა სხვის ცოცხად-ბრალი ვეგებო?... სწორედ ამ დროს ეზონში ვღაიკოს ცხენი. გაგიყვებოდი შე-მოვარდა, მხედარი-კი არსად სჩნდა. ნადირობის დროს დაკაბულად ცხენიდან გადმოვარდნილიყო ვლადიკო და იქვე მომკვდარიყო. ასევე უწინასწარმეტყველა მირკს და რადილს... უნებლოდ ვეფერებ, რომ ვიღოსავა ზეგარდემო შთავონებით ლაპარაკობს. ყველა, ყველა მრწამს, რაც უნდა შეჰმარწმუნებოდა სთქვას ვიღოსავანა. განა ეთხებო მიხთოვნის ვიღოსავასათვის, თუ დღერთი ვწამს, გაჩემდი... ნურას ამბობ-მეყუი, მაგრამ ყოველთვის მიპასუხებდა ხოლმე:

— შენ გეგარდემო და იმითომ მეუბნები მაგას. მაგრამ ვაი იმის, ვისაც უყვარებ და ან შემიყვარებოს. მე საშინელი ბედი მიწერია... საშინლად სწამდა, როცა უღანა-სეულის სხვის ცოცხად-ბრალი ვეგებო. უკვე გაშტერებდა დამიწყებდა თვალზემი ყურებდა და ვანგარძობდა: — რა ექნა, რად მეცხადება ახალ-გაზდა გიორგი და ივანე ბრანკოვიჩები... რა საშინო სანახევები არიან... მშვენიერი თვალების მანერს, საცოდ-ვეებს ცალიერი ორმოები აქეთ. იმათ-

თან ერთად მეცხადებთან მეორე გიორგი და გრეგურ ბრანკოვიჩები... ყველანი ბრძმები არიან და წაშემბედი სისხლში ამოსვრილი აქვთ... უკვე უმედი ვღაიკოს ცხენი. გაგიყვებოდი შე-მოვარდა, მხედარი-კი არსად სჩნდა. ნადირობის დროს დაკაბულად ცხენიდან გადმოვარდნილიყო ვლადიკო და იქვე მომკვდარიყო. ასევე უწინასწარმეტყველა მირკს და რადილს... უნებლოდ ვეფერებ, რომ ვიღოსავა ზეგარდემო შთავონებით ლაპარაკობს. ყველა, ყველა მრწამს, რაც უნდა შეჰმარწმუნებოდა სთქვას ვიღოსავანა. განა ეთხებო მიხთოვნის ვიღოსავასათვის, თუ დღერთი ვწამს, გაჩემდი... ნურას ამბობ-მეყუი, მაგრამ ყოველთვის მიპასუხებდა ხოლმე:

— საყვარლო მამავ! ჩემი დღენიც დათვლილია. წუხელ ვიღოსავა მწარედ ტრობდა და ტრობდა ჩემს სახელს იმეორებდა. მამავ, მამავ... მამავ... — განა ვის შეუძლიან გაატკროს, თუ-კი მტრით არ ვაპატებებს. ავგრ ხუთივე მიწაში წვანან. თან წაიღეს ჩემი სახლი, ჩემი ქერი... მოხუცი დაწმუდა. სტეფანე?... მოხუციის ლაპარაკმა ღრმად ჩააფიქრა... დააღონა... მაგრამ მალევე გამოერკვა. უძლიერესი სიყვარული არავითარს დაბრკოლებას არა ჰხდებდა. სტეფანეს ვიღოსავა უყვარდა... იმისი ბედნიერება, სოცალედ დღეს ავადმყოფი ქალი იყო და ჩემი შეგულ-და რამე იმათი განზოგება? უკვე ვიღოსავას

ძილში სახე ღიმილით შეიმოსა და ლაპარაკს მოჰყვა.

— რად მკოცნი, მოხუცო ბრანკოვიჩო! ოც-და-ორის წლიდან ერთად ერთს ქერ ქვეშა ვცხოვრობო და ერთხელაც არ გიკოცნია ჩემთვის! არა გველა განა? განა ბრანკოვიჩის გვეკვდილობის უბედურება დასწორდდა? არა, მაგრამ მალე-კი მოეღება ბოლო. მოდი, მოდი, ჩემთან! ერთხელაც მაკოცე! განა ჩემი კოცნა ტკბილი? მოდი, მოდი...

სტეფანე დახვარა და ვიღოსავას სახანს ზემოდ ამოღებულს ხელზედ აკოცა. ვიღოსავამ თვალზედ გახილა და მკაცრად პიპარათა სტეფანეს.

— შენ ხომ ბრანკოვიჩი არა ხარ! ნუ, ნუ ამომიყვან წყლიდგან! შენი ასევე საბედნიეროდ, თავი დამანებე, დღე წყალში მოკვდე... უკვე დახუკა თვალები და ცვენსა დაიწყა. კვენსა-ბოღავაში ძლიერ გააჩრის იქ მყოფთ:

„თავის სამშობლოს გაყიდვა... .. ლმერთო, რა ძნელია, როცა სხვის ცოცხალი უღანა-სეულია გარდახდება!...“

ი. კახელი
(დასავალი იქნება)

